Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. Tpjn 305/2010, ECLI:CZ:NS:2011:TPJN.305.2010.1

Číslo: 51/2011

Právní věta:

Zákonný znak trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku (resp. podle § 250 odst. 1 tr. zák.) spočívající v „uvedení jiného v omyl“ nebo ve „využití omylu jiného“ může naplnit i pachatel, který v řízení o dědictví úmyslně uvede nepravdivé údaje o tom, že je dědicem, nebo o výši svého dědického nároku, a to s cílem obohatit se z majetku zůstavitele ke škodě jiného (skutečného) dědice.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 16.06.2011

Spisová značka: Tpjn 305/2010

Číslo rozhodnutí: 51

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Podvod

Předpisy: § 209 odst. 1 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

O d ů v o d n ě n í :

Trestní kolegium Nejvyššího soudu České republiky k návrhu svého předsedy zaujalo podle § 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, a podle čl. 32 jednacího řádu Nejvyššího soudu České republiky k rozhodovací činnosti soudů toto stanovisko.

Nejvyšší státní zástupkyně svým podáním doručeným dne 27. 5. 2010 učinila podnět, aby předsedkyně Nejvyššího soudu navrhla Nejvyššímu soudu zaujetí stanoviska k rozhodovací činnosti soudů ve věcech určitého druhu podle § 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudech a soudcích“), a to v otázce posuzování trestnosti pachatele, který v rámci dědického řízení vědomě uvedl nepravdivé údaje s úmyslem obohatit se ke škodě dalších účastníků tohoto řízení. Protože jde o problematiku, která se týká jen trestního kolegia Nejvyššího soudu, předsedkyně Nejvyššího soudu postoupila podnět předsedovi tohoto kolegia k dalšímu projednání.

Nejvyšší státní zástupkyně v odůvodnění podaného podnětu poukázala na zjištěnou nejednotnost rozhodovací praxe v uvedené otázce, která se projevila ve dvou odlišných rozhodnutích Nejvyššího soudu. Tak v prvním z nich, tj. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 3 Tdo 1247/2009, byl zaujat právní názor, že pokud pachatel v rámci dědického řízení tvrdí nepravdivé skutečnosti s cílem obohatit se z dědictví na úkor dalších dědiců, může se tak dopustit trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák., přičemž osobou uvedenou v omyl není v takovém případě soud činný v dědickém řízení (viz rozhodnutí pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr.), ale další dědicové, kteří mohou v důsledku podvodného jednání pachatele uplatňovat své dědické nároky v odlišném rozsahu, než v jakém by tak učinili při znalosti pravého stavu věcí, nebo je dokonce nemusí uplatňovat vůbec. Jednání pachatelů zde skutkově spočívalo v tom, že obvinění M. Z. a L. R. jako svědci svými podpisy stvrdili, že byli údajně osobně přítomní sepsání závěti ze dne 15. 11. 2001 ve Z., podle které měl veškerý majetek zůstavitele M. V., jehož celková hodnota ke dni smrti dne 19. 12. 2001 činila 7 457 554,- Kč, připadnout manželce zůstavitele – obviněné I. V., ačkoli všem třem obviněným bylo známo, že M. V. tuto závěť nepodepsal, přičemž obviněná I. V. předložila takto podepsanou závěť nejpozději dne 28. 3. 2002 ve Z. notáři v rámci probíhajícího dědického řízení v úmyslu vzbudit v rodičích zůstavitele M. a J. V. dojem, že nejsou oprávněnými účastníky tohoto řízení, a získat tak pro sebe na jejich úkor i polovinu dědictví v hodnotě nejméně 1 864 388,50 Kč, k jehož nabytí byli rodiče zůstavitele podle § 474 obč. zák. zcela způsobilí, avšak k nabytí této části dědictví obviněnou I. V. v důsledku postupu rodičů zůstavitele nedošlo. Tím spáchala obviněná I. V. pokus trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1, § 250 odst. 1, 3 písm. b) tr. zák. a obvinění M. Z. a L. R. pomoc k pokusu trestného činu podvodu podle § 10 odst. 1 písm. c), § 8 odst. 1, § 250 odst. 1, 3 písm. b) tr. zák.

Naproti tomu v druhém rozhodnutí, tj. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 4 Tz 2/2010, byl s poukazem na rozhodnutí publikované pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr. učiněn závěr, že uplatněním byť i neexistující pohledávky v civilním řízení nemůže být naplněna skutková podstata trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák., neboť soud nelze zařadit do okruhu subjektů, které by mohly být jednáním pachatele uvedeny v omyl. Jestliže tento závěr platí pro řízení sporné, pak – podle názoru citovaného rozsudku – tím spíše platí i pro řízení dědické jako řízení nesporné, které není na rozdíl od řízení sporného ovládáno zásadou projednací, ale zásadou vyšetřovací, přičemž rozhodnutí ve věci vedené pod sp. zn. 3 Tdo 1247/2009 se údajně týkalo skutkově jiné věci. V trestní věci vedené pod sp. zn. 4 Tz 2/2010 spočíval stíhaný skutek v tom, že obviněný Z. H. dne 11. 3. 2002 v P. v notářské kanceláři JUDr. O. K., soudní komisařky určené v dědickém řízení po O. L., přihlásil do pasiv dědictví svou pohledávku ve výši 10 000 000,- Kč s tím, že tuto částku předal dne 20. 12. 2000 na základě smlouvy o půjčce zemřelému, uvedenou skutečnost doložil exekutorským zápisem ze dne 22. 10. 2001, č. Ez 001/01, sepsaným exekutorem JUDr. I. E. a opatřeným padělaným podpisem zůstavitele O. L., přičemž k půjčce peněz ve skutečnosti nedošlo a obviněný se snažil uvedenou částku takto získat z dědictví ke škodě zákonného dědice O. L. ml., čímž měl spáchat pokus trestného činu podvodu podle § 8 odst. 1 a § 250 odst. 1, 4 tr. zák.

Nejvyšší státní zástupkyně se ve zmíněné sporné otázce přiklonila k názoru vyslovenému v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 3 Tdo 1247/2009. Nad rámec jeho argumentace poukázala i na určitou specifičnost dědického řízení oproti civilnímu řízení spornému. Účastník civilního řízení sporného totiž ví, jaké dispozice prováděl se svým majetkem (např. zda si vypůjčil peníze nebo naopak jinému poskytl půjčku, přijal vrácení půjčky, atd.), a nemůže být tedy dost dobře uveden druhým účastníkem řízení v omyl ohledně těchto majetkových dispozic. V dědickém řízení však jeho účastníci nemohou mít úplnou znalost dispozic, které prováděl zůstavitel za svého života se svým majetkem, a je tudíž možné jejich uvedení v omyl. Proto podle nejvyšší státní zástupkyně posledně citované rozhodnutí Nejvyššího soudu představuje korekci závěrů jeho dřívějšího rozhodnutí publikovaného pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr.

Předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu na podkladě podnětu nejvyšší státní zástupkyně dospěl

k závěru, že soudní praxe skutečně vyžaduje sjednocení v řešení uvedené problematiky, proto podle § 21 odst. 1 zákona o soudech a soudcích a podle čl. 13 písm. e) jednacího řádu Nejvyššího soudu navrhl trestnímu kolegiu Nejvyššího soudu, aby v zájmu jednotného rozhodování soudů zaujalo stanovisko k rozhodovací činnosti soudů v otázce výkladu skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 tr. zákoníku (resp. § 250 tr. zák.) v případech, kdy se posuzuje jednání pachatele, který v rámci dědického řízení úmyslně uvádí nepravdivé údaje s cílem obohatit se z dědictví ke škodě dalších dědiců.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu před zaujetím stanoviska vyžádalo k jeho návrhu podle § 21 odst. 3 zákona o soudech a soudcích vyjádření od ministra spravedlnosti, nejvyšší státní zástupkyně, předsedů vrchních a krajských soudů, předsedy Městského soudu v Praze, předsedy Nejvyššího správního soudu, dále od Veřejného ochránce práv, od kateder trestního práva právnických fakult univerzit v Praze, v Brně, v Plzni a v Olomouci, od Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky a České advokátní komory. K vyjádření jim byly zaslány dvě alternativy návrhu stanoviska s těmito právními větami:

Alternativa 1.:

> Zákonný znak trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku (resp. podle § 250 odst. 1 tr. zák.) spočívající v „uvedení jiného v omyl“ nebo ve „využití omylu jiného“ může naplnit i pachatel, který v řízení o dědictví úmyslně uvede nepravdivé údaje o tom, že je dědicem, nebo o výši svého dědického nároku, a to s cílem obohatit se z majetku zůstavitele ke škodě jiného (skutečného) dědice.

Alternativa 2.:

> Zákonný znak trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku (resp. podle § 250 odst. 1 tr. zák.) spočívající v „uvedení jiného v omyl“ nebo ve „využití omylu jiného“ nemůže naplnit osoba, která v řízení o dědictví úmyslně uvede nepravdivé údaje o tom, že je dědicem, nebo o výši svého dědického nároku, a to s cílem obohatit se z majetku zůstavitele ke škodě jiného (skutečného) dědice.

Z oslovených orgánů a institucí se vyjádřily krajské soudy v Českých Budějovicích, v Hradci Králové, v Ostravě, v Plzni, v Praze, dále Městský soud v Praze, Vrchní soud v Praze, Nejvyšší státní zastupitelství, Ministerstvo spravedlnosti, Ústav státu a práva Akademie věd České republiky, Institut kriminologie a sociální prevence, Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně a Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Všechna tato připomínková místa považují za správnou alternativu 1. z obou výše uvedených alternativ. Městský soud v Praze, který se vyjádřil prostřednictvím Obvodního soudu pro Prahu 2, a Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze v obsahově shodných připomínkách navíc v rozsáhlém pojednání o problematice trestného činu podvodu s poukazem na historickou judikaturu a odbornou literaturu a na zahraniční odbornou literaturu zpochybňují i správnost právních závěrů zaujatých v rozhodnutí publikovaném pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr., které bylo východiskem pro formulaci alternativy 2. návrhu tohoto stanoviska. V naposledy zmíněných dvou vyjádřeních se dospívá k názoru, že lze uvést v omyl i soud, a ve stejném smyslu se navrhuje revidovat právní závěry dosavadní judikatury. Vrchní soud v Praze a Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně pak kromě souhlasu s alternativou 1. návrhu tohoto stanoviska zároveň zpochybňují odůvodnění opačného řešení vyjádřeného v jeho alternativě 2. Vrchní soud v Praze dále navrhl, aby byl dosah alternativy 1. rozšířen i na toho, kdo se vědomě nepravdivě přihlásí do dědického řízení s neexistující pohledávkou, jejíhož uspokojení se domáhá z majetku v dědictví.

Poté, po zvážení všech výše citovaných vyjádření a v nich uvedených argumentů, zaujalo trestní

kolegium Nejvyššího soudu podle § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích a podle čl. 32 jednacího řádu Nejvyššího soudu České republiky shora uvedené stanovisko, a to na základě následujících úvah.

Trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. spáchal ten, kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatil tím, že uvedl někoho v omyl, využil něčího omylu nebo zamlčel podstatné skutečnosti, a způsobil tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou. Prakticky identický text obsahuje nyní i ustanovení § 209 odst. 1 tr. zákoníku, takže řešení vymezené sporné otázky má shodný význam jak z hlediska staré trestněprávní úpravy účinné do 31. 12. 2009, tak i z hlediska nového trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010.

Jak vyplývá z uvedené obecné formulace skutkové podstaty trestného činu podvodu, zákon nijak neomezuje okruh osob, které může pachatel tohoto trestného činu uvést v omyl nebo jejichž omylu (resp. zamlčení podstatných skutečností) pachatel využije. Proto v zásadě není vyloučeno, aby v omylu (resp. s neznalostí podstatných skutečností) jednala jak osoba fyzická, tak osoba právnická, nebo dokonce i stát či územní samosprávný celek prostřednictvím příslušného orgánu. K takovému závěru vede i obecná definice omylu, podle níž omyl spočívá v rozporu objektivní a subjektivní reality; jde tedy o rozpor mezi skutečností a představou, kterou si o této skutečnosti učinil poznávající subjekt.

K tomu lze poukázat i na dosud použitelnou judikaturu Nejvyššího soudu, v níž se zdůrazňuje, že naplnění skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. (resp. nyní podle § 209 tr. zákoníku) předpokládá mimo jiné existenci příčinné souvislosti mezi omylem určité osoby (resp. její neznalostí všech podstatných skutečností) a jí učiněnou majetkovou dispozicí a dále příčinnou souvislost mezi touto dispozicí na jedné straně a škodou na cizím majetku a obohacením pachatele nebo jiné osoby na straně druhé. Na podvodu mohou být zainteresovány celkem čtyři osoby: pachatel, osoba jednající v omylu, osoba poškozená a osoba obohacená. Kromě pachatele může jít u ostatních osob také o právnické osoby (viz rozhodnutí pod č. 5/2002-I. Sb. rozh. tr.). Judikatura rovněž připouští, že tím, kdo je uveden v omyl nebo jehož omylu či neznalosti podstatných skutečností pachatel zneužívá, může být též státní orgán, pokud jeho postup nebo rozhodnutí jsou spojeny s určitou majetkovou dispozicí, typicky např. katastrální úřad, který rozhoduje o vkladu vlastnického práva k nemovité věci do katastru nemovitostí (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. 8 Tdo 42/2004, publikované pod č. T 685. v sešitě 4 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydává Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2004).

Na druhé straně v rozhodnutí publikovaném pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr. byl zaujat právní názor, podle něhož naplnění zákonného znaku skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. spočívajícího v „uvedení někoho v omyl“ nelze spatřovat v tom, že obviněný podal k soudu žalobu, která obsahuje vědomě nepravdivá tvrzení, popřípadě, že podal návrh na vydání směnečného platebního rozkazu, který se opírá o padělanou směnku. Soud rozhodující v občanskoprávním řízení o takových podáních totiž nelze pokládat za subjekt, který by mohl být tímto způsobem uváděn v omyl. Totéž by mělo platit i ve vztahu k notáři jako soudnímu komisaři, který byl pověřen provedením úkonů v řízení o dědictví (§ 38 odst. 1 o. s. ř.), protože jeho úkony, které provedl jako soudní komisař, se považují za úkony soudu (§ 38 odst. 3 o. s. ř.).

Z tohoto posledně citovaného rozhodnutí sice vycházejí obě shora uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu, na jejichž podkladě učinila nejvyšší státní zástupkyně podnět k zaujetí stanoviska, ale senáty Nejvyššího soudu v nich dospěly k odlišným závěrům. Zatímco v rozsudku ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 3 Tdo 1247/2009, se vychází z předpokladu, že v posuzované situaci je uváděn v omyl jiný (skutečný) dědic, resp. pachatel využívá jeho omylu, v rozsudku ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 4 Tz 2/2010, byl zaujat názor, že i zde jde o případ, v němž by měl být uváděn v omyl soud, což vzhledem ke zmíněné judikatuře není možné. Podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu jde tedy o rozporná

rozhodnutí Nejvyššího soudu ohledně téže právní otázky řešené ve skutkově srovnatelných situacích, proto jsou splněny zákonné podmínky pro zaujetí stanoviska k rozhodovací činnosti soudů.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu se přiklonilo k závěrům vyjádřeným v rozsudku ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 3 Tdo 1247/2009, a zastává názor, že zákonný znak trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku (resp. podle § 250 odst. 1 tr. zák.) spočívající v „uvedení jiného v omyl“ nebo ve „využití omylu jiného“ může naplnit i pachatel, který v řízení o dědictví úmyslně uvede nepravdivé údaje o tom, že je dědicem, nebo o výši svého dědického nároku, a to s cílem obohatit se z majetku zůstavitele ke škodě jiného (skutečného) dědice. Osobou, která je zde uvedena v omyl nebo jejíhož omylu pachatel využívá, je jiný, resp. skutečný dědic (dědicové), nikoli tedy soud, u kterého se vede řízení o dědictví podle § 175a a násl. o. s. ř., ani notář jako soudní komisař, který je pověřen provedením úkonů v řízení o dědictví podle § 38 odst. 1 o. s. ř.

Správnost tohoto rozhodnutí pak potvrdil i Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 11. 8. 2010, sp. zn. I. ÚS 994/10, jímž odmítl jako zjevně neopodstatněnou ústavní stížnost podanou proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 3 Tdo 1247/2009. I když se zde Ústavní soud výslovně nevyjadřoval k trestnému činu podvodu spáchanému uvedením nepravdivých skutečností v řízení o dědictví, podstatné je, že neměl žádné pochybnosti o této trestné činnosti ani o její právní kvalifikaci a považoval zmíněné rozhodnutí Nejvyššího soudu za správné, přestože stěžovatelé (odsouzení) v ústavní stížnosti – mimo jiné – s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. 11 Tdo 229/2004 (tj. na shora citované rozhodnutí publikované jako č. 24/2006 Sb. rozh. tr.) vyjádřili pochybnosti o tom, zda mohli účastníci řízení o dědictví provést v omylu majetkovou dispozici.

V této souvislosti trestní kolegium Nejvyššího soudu souhlasí s názorem nejvyšší státní zástupkyně, která ve svém podnětu poukázala i na určitou specifičnost dědického řízení oproti civilnímu řízení spornému. Účastník civilního řízení sporného totiž ví, jaké dispozice prováděl se svým majetkem (např. zda si vypůjčil peníze nebo naopak jinému poskytl půjčku, zda přijal plnění k uspokojení své pohledávky z poskytnuté půjčky, atd.), a nemůže být tedy zpravidla uveden druhým účastníkem řízení v omyl ohledně těchto majetkových dispozic, jichž se týká podaná žaloba. V řízení o dědictví je však situace jiná, protože jeho účastníci nemohou mít úplnou znalost dispozic, které prováděl zůstavitel za svého života se svým majetkem, ani znalost toho, zda a v jaké podobě zůstavitel učinil závěť a jak v ní pořídil o svém majetku. Oprávněný dědic má totiž v některých případech – zejména je-li mu v důsledku podvodného jednání pachatele zabráněno, aby se vůbec stal účastníkem řízení o dědictví nebo aby v něm mohl uplatňovat svá práva – jen omezené možnosti eliminovat svůj omyl a prověřit si všechny rozhodné skutečnosti, od nichž se odvíjí jeho dědické právo nebo jeho rozsah. V řízení o dědictví je proto možné uvedení jeho účastníků v omyl, takže na jejich situaci nedopadá rozhodnutí publikované pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr., které se navíc podle jeho výslovné dikce vztahuje pouze na civilní řízení sporné a předpokládá uplatňování nedůvodného nároku žalobou, resp. návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu. Ostatně jeho argumentace je založena právě na charakteristice civilního řízení sporného a na procesních možnostech, které v něm mají jednotliví účastníci řízení, aby se případně ubránili důsledkům nepravdivých informací uváděných žalobcem.

Zvláštnost řízení o dědictví – ve srovnání se standardním civilním řízením sporným zahajovaným žalobou podanou u soudu – spočívá i v tom, že, jak již bylo naznačeno, v důsledku podvodného jednání pachatele se skutečný (oprávněný) dědic vůbec nemusí stát účastníkem řízení o dědictví, protože se např. ani nedozví o jeho zahájení nebo se může v rozporu se skutečností domnívat, že není dědicem ze zákona s ohledem na padělanou a soudu podvrženou „závěť“ zůstavitele, apod. V takovém případě ani vyšetřovací zásada, která se uplatňuje v civilním řízení nesporném (§ 120 odst. 2 o. s. ř.) a na niž poukazuje i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 4 Tz 2/2010, nemůže dostatečně zabránit poškození dědice vyřazeného v důsledku podvodného jednání pachatele z uplatňování jakýchkoli práv účastníka řízení o dědictví. Navíc vyšetřovací zásada v nesporném

civilním řízení neznamená, že by soud měl povinnost pátrat po důkazech, neboť sama o sobě nenahrazuje na prvním místě stojící důkazní aktivitu účastníka řízení (viz Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 866).

Trestní kolegium Nejvyššího soudu k tomu doplňuje, že majetková dispozice, kterou účastník řízení o dědictví činí v omylu (nebo s neznalostí všech podstatných skutečností), spočívá v tom, zda a v jakém rozsahu uplatní své dědické právo právě v řízení o dědictví. Dědictví se sice nabývá již smrtí zůstavitele (§ 460 obč. zák.), ovšem bez toho, aby proběhlo řízení o dědictví a aby v něm bylo učiněno rozhodnutí o nabytí dědictví (§ 175a a násl. o. s. ř.), prakticky není možné, aby oprávněný dědic mohl spolehlivě zjistit existenci a rozsah svých dědických práv založených hmotným právem a aby je mohl reálně vykonávat. Proto rozsah nabytí dědických práv vždy záleží i na tom, zda dědic provede či neprovede určité úkony v řízení o dědictví. Přestože tedy i v řízení o dědictví vystupuje soud (resp. notář jako soudní komisař), který není subjektem, jehož by bylo možno podle stávající judikatury uvést v omyl, lze spáchat trestný čin podvodu uvedením v omyl nebo využitím omylu toho účastníka řízení, který je dědicem a vůči němuž primárně směřuje podvodné jednání pachatele v tom směru, aby bylo popřeno hmotné dědické právo určitého (skutečného) dědice nebo aby byl snížen jeho rozsah, a to i prostřednictvím omezení či vyloučení procesních práv dědice jako účastníka řízení o dědictví. Jde tedy o případ, kdy v zásadě není uváděn v omyl soud, protože ten pouze potvrzuje určitý stav, který je ovšem výsledkem jednak podvodného jednání některého z účastníků řízení o dědictví a jednak takového jednání jiného účastníka tohoto řízení (či tzv. opomenutého dědice), jež bylo učiněno v omylu, resp. s neznalostí rozhodných skutečností.

Totéž pak platí i za situace, kdy k majetku zůstavitele, který je předmětem dědění a o němž se rozhoduje v řízení o dědictví, uplatní jiná osoba jako fiktivní věřitel (třeba i některý z dědiců) neexistující pohledávku, která měla vzniknout za života zůstavitele a k jejímuž uspokojení má dojít z majetku náležejícího do dědictví (§ 175b věta druhá o. s. ř.).

Ostatně obdobně rozhodl Nejvyšší soud i ve svém usnesení ze dne 30. 1. 2004, sp. zn. 11 Tdo 902/2003, v němž byla řešena trestní odpovědnost za trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák. spáchaný rovněž vyvoláním, resp. využitím omylu účastníka občanského soudního řízení, přičemž na podkladě jeho jednání v omylu také následně rozhodoval soud o majetkovém plnění. Podstata trestného činu podvodu zde spočívala v tom, že obviněný JUDr. B. T. jako právní zástupce určitého státního podniku (který měl být privatizován a v rámci toho oddlužen) ve věci žaloby podané žalobcem Ing. J. P. proti tomuto státnímu podniku jako žalovanému o zaplacení peněžní částky ve výši 198 147 907 Kč s příslušenstvím předložil rozbor tohoto sporu, v němž v úmyslu neoprávněně obohatit žalobce Ing. J. P. a jeho právního zástupce JUDr. J. D. uvedl záměrně nepravdivé údaje o oprávněnosti nároků žalobce a navrhl zastupující ředitelce žalovaného státního podniku MUDr. O. V., aby částečné uznala požadavek žalobce, byť byla jeho pohledávka fiktivní. Obviněný dosáhl souhlasu ředitelky státního podniku s tímto postupem, a to tak, že ji uvedl v omyl ohledně existence a oprávněnosti uplatněné pohledávky, a při jednání u příslušného krajského soudu částečně uznal nároky žalobce, což vedlo k vydání rozsudku pro uznání (§ 153a o. s. ř.), kterým bylo žalovanému státnímu podniku uloženo zaplatit žalobci Ing. J. P. peněžní částku ve výši 111 164 577 Kč s 18% úrokem z prodlení a advokátovi JUDr. J. D. peněžní částku ve výši 2 032 620 Kč, které jim byly na základě zmíněného pravomocného rozsudku uhrazeny Fondem národního majetku České republiky, čímž obviněný způsobil Fondu národního majetku, resp. České republice škodu ve výši nejméně 113 198 197 Kč. Podle názoru Nejvyššího soudu byla v tomto případě uváděna v omyl ředitelka státního podniku, vůči němuž směřovala žaloba, a nikoli krajský soud, který vydal rozsudek pro uznání, jímž byla stanovena povinnost státního podniku poskytnout plnění žalobci. Proto zde postačovalo, jestliže obviněný jako pachatel uváděl v omyl ředitelku žalovaného státního podniku, jež na podkladě účelového právního rozboru sporu provedeného obviněným souhlasila s uznáním fiktivního dluhu, který byl následně potvrzen rozhodnutím soudu a plnění k jeho úhradě pak poskytl Fond národního

majetku, tedy někdo další, koho sice pachatel již neuváděl v omyl, ale jehož jednání (tj. majetková dispozice) vycházelo z původního rozhodnutí ředitelky státního podniku učiněného v omylu vyvolaném obviněným.

Podobná situace je totiž i v řízení o dědictví, v němž sice činnost notáře jako soudního komisaře i postup soudu směřují ke zjištění náležitého skutkového stavu věci (viz zejména ustanovení § 175d, § 175g, § 175i § 175k odst. 1, 2, § 175m a § 175zd odst. 1 o. s. ř.), ale není vyloučeno, že omyl některého účastníka tohoto řízení nebo dokonce omyl dědice, který v jeho důsledku ani neměl postavení účastníka řízení, bude mít zásadní vliv na výsledek řízení o dědictví vyjádřený v rozhodnutí soudu.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu proto zaujalo ke sporné výkladové otázce právní názor vyjádřený ve shora uvedené právní větě tohoto stanoviska, aniž by tím zpochybnilo závěry, na nichž je založeno rozhodnutí publikované pod č. 24/2006 Sb. rozh. tr.